

ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU 'FİİLEN' LAĞVEDİLMİŞTİR

Ara Artış Sürecinin İlk Adımı ve Haziran Toplantıları

Prof. Dr. Mesut Gülmez

Haziran'ın ilk iki haftasının geride kaldığı günlerde bile, ÇSG Bakanlığı'nca toplantı çağrısı yapılmadığından, 2022'nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücretin belirlenmesindeki belirsizlik sürüyordu.

“Uzun erken evre”deki bu belirsizliği sona erdiren girişim, AÜT Komisyonu'nun toplanması için herhangi bir açıklama yapmayan Türk-İş'ten geldi. Sürecin Makale 4 / a'da incelediğim önceki evresinde ÇSG Bakanı ile görüşen Genel Başkan Ergün Atalay, ardından Cumhurbaşkanı'nı ziyaret etti.

1. İlk Adım: Cumhurbaşkanı'nın

Türk-İş Genel Başkanı Atalay'ı Kabul Etmesi

Asgari ücretle ilgili Komisyon toplantısı ve artış sorunu konusundaki haberler, bu ziyaretin gerçekleştiği 16 Haziran'dan sonra açıklık kazanmaya başladı. Uzun erken evrede yavaşlatılan süreç, görece hızlandı.

Çünkü 16 Haziran, Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay'ın, kendi istek ve girişimiyle, Cumhurbaşkanı ile görüştüğü tarihtir. Ve çünkü, beklenen ve suskunlukları sonlandıran “*Talimat*”, bu görüşmeyi izleyen günlerde, ama yine de Haziran'ın son günleri beklenerek verilecektir...

a. Haziran Toplantıları Sürecinin

Türk-İş'in Cumhurbaşkanı Ziyaretiyle Başlaması

Evet, 2022 yılının ikinci yarısında uygulanacak asgari ücret tutarının belirlenmesinde izlenen “fiili” süreç, yasa uyarınca olması gerektiği gibi, ÇSG Bakanlığı'nın “resmen” toplantı çağrısında bulunmasıyla başlamadı! İlk adım, daha önce tanık olunmayan bir yola başvuru olarak atıldı:

Cumhurbaşkanı, **16 Haziran** Perşembe günü Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay'ı, isteği üzerine **AKP Genel Merkezi'nde kabul etti.**

Resmî süreç ise, izleyen sayfalardaki açıklamalarda görüleceği gibi, ancak Haziran'ın son dan üçüncü günü yapılan toplantı çağrısıyla başladı.

Ziyaretin yerinin anlamı nedir? Cumhurbaşkanı'nın, Atalay'ı "AKP Genel Başkanı" sıfatıyla mı kabul ettiğini gösterir?

Öyle olduğu düşünülse bile, AKP Genel Başkanı'nın aynı zamanda "Cumhurbaşkanı olarak yürütme yetkisinin öznesi" olduğu bir gerçektir. Ancak bir başka gerçek de, yürürlükteki hukukun yasal/resmî sürecin hiçbir aşamasında Cumhurbaşkanı'na herhangi bir görev ve yetki vermemiş olmasıydı. Ama 16 Haziran ziyareti sonrasındaki gelişmeler ve yapılan açıklamalar, asgari ücret sürecinin "fiilen" bu ziyaretle başladığını ve iki günlük Komisyon toplantısı ile kamuoyuna açıklanması programının belirlendiğini göstermektedir.

Türk-İş, bu tarihe değin, bir süreden beri kamuoyunun gündeminde yer alan bu sorun konusunda, suskun kalmıştı. Web sayfasında, herhangi bir haber yer almadığı gibi, kamuoyuna yönelik hiçbir basın açıklaması da yapılmış değildi. Saptayabildiğimce yapılan, her ay yoksulluk ve açlık sınırlarıyla ilgili geleneksel açıklamalarla sınırlı idi...

Ama bu görüşmeye değin Türk-İş, 6.391 lira ve 17 kuruş tutarındaki "açlık sınırı" nı da, henüz açıklamış değildi. Açıklama, Komisyon'un ilk toplantısından bir gün önce, dolayısıyla ÇSG Bakanı'nın toplantı çağrısı yapmasının ardından, 28 Haziranda yapılacaktı...

Türk-İş'in isteği üzerine gerçekleştiği anlaşılan 16 Haziran buluşmasının ardından, Atalay'ın toplantı çıkışında yaptığı kısa açıklamalar, Türk-İş web sayfasında özetlendi.

Bu açıklamaların, 4:08 dakikalık bir video kaydı da vardır. Bundan anlaşıldığına göre açıklama, bu "kabul"den sonra saat 20:11'de, "HaberTürk Son Durum" programında başlamış ve 20:15'te sonlanmıştı. Atalay, kısa açıklamasının ardından, bekleyen gazetecilerin yönelttiği sorulara da yanıt vermişti.

Türk-İş web sayfasında yer alan ve temelde, yapılan açıklamanın özüne uygun olan özete göre Atalay, "rakamsız güzel görüşme" konusunda şunları söyledi:

"A'dan Z'ye her şeyi konuştuk. Asgari ücret konusunu ele aldık. Cumhurbaşkanımız önümüzdeki günlerde ilgili bakanlarla çalışmalarını görüşüp bize haber vereceğini söyledi. Rakam konuşmadık. Asgari ücretlinin durumlarını anlatma imkanı bulduk. Cumhurbaşkanımız çalışma yapıyoruz dediler, bir rakam yok. Güzel bir görüşme oldu. Cumhurbaşkanımız her şeyin farkında olduğunu söyledi. Sayın Cumhurbaşkanımız çalışma arkadaşlarını çalıştırıyor" bilgisini verdi."¹

"A'dan Z'ye" yapılmış olsa da asgari ücrete ilişkin herhangi bir "rakam"dan söz edilmediğinin ileri sürüldüğü (!) "güzel" görüşme kapsamında yalnızca "asgari ücret" konusu yoktu. İşçi sınıfının sorunları salt asgari ücrete indirgenemezdi kuşkusuz. Çok daha önemlisi, Cumhuriyet'in, genel olarak tüm toplumun yıllardır karşı karşıya olduğu yaşamsal ekonomik, siyasal ve sosyal sorunlar varken, "her şeyin konuşulduğu" görüşme asgari ücrete eklenen birkaç sorunla sınırlandırılmazdı kuşkusuz!..

Açıklamada belirtildiği gibi, Cumhurbaşkanı ve Atalay, asgari ücret dışında, Genel Başkan'ın kendi anlatımıyla, "Emekliler, EYT'liler, taşeronlar her konuda konuşma fırsatı buldu(lar)." Cumhurbaşkanı Atalay'a, "Çalışma Bakanı ile ve işin taraflarıyla bir toplantı yapacağını söyledi."

Yine görüşmenin yapılan "özetin özetine" göre, Atalay'ın Cumhurbaşkanı'na söyledikleri şu üç cümlede toplanarak kamuoyu bilgilendirildi:

"Asgari ücrete her ayın 4'ünde enflasyon açıklanıyor, ocak ayını beklemeyelim diye

¹ 16 Haziran 2022, <https://www.turkis.org.tr/cumhurbaskani-erdogan-turk-is-genel-baskani-ergun-atalayi-kabul-etti/>

söyledim. Biz aralık ayının dışında hiç toplanmadık. Şartlar öyle bir hale getirdi ki haziranı gördüğümüzde insanların kayıpları çok arttı.”

Önce, ilk cümlelerin ilk bölümündeki düşüklük, yaptığım alıntıdan kaynaklanan bir hata değildir. Anlaşıldığına göre, asgari ücret ile her ayın ilk günlerinde açıklanan enflasyon oranları arasında bir bağ kurulmak isteniyor? Ve oranlar yüksek olduğu için de, yıl sonunun, yani Aralık 2022'nin beklenmemesi gerektiği söylenmiş!

Atalay'ın, “ocak ayını beklemeyelim” demiş olması, Komisyon'un toplanması çağrısını kamuoyu yerine Cumhurbaşkanı'na yapmış olması anlamına gelmez mi?

Sürecin ziyaret öncesi kesitiyle ilgili olarak, bir anımsatma yapmak gerekiyor: Haziran'ın üçüncü haftasının başladığı bu aşamada, ÇSG Bakanlığı, ne AÜT Komisyonu'nu ara artış için toplantıya çağırma yetkisini kullanmıştı, ne de bu sorunla ilgili bir açıklamada bulunmuştu.

16 Haziran görüşmesi konusunda, aynı gün, kaynağının Atalay'ın bazı basına yaptığı açıklamalar olduğu anlaşılan haberlere göre, “akşam saatlerinde yaklaşık iki saat süren” bu buluşmada “sürpriz” bir görüşme yapıldı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Türk İş Başkanı'nın programlarında bu görüşmeye dair bir açıklama” yapılmış değildi.

“**Asgari ücrette ara artış yapılmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığını** ve Cumhurbaşkanı ile **herhangi bir artış oranı görüşmediklerini** belirtmeye özen gösteren Atalay, yaptığı açıklamalarda, şunları söylemiştir:

“Umuyorum önümüzdeki günlerde Cumhurbaşkanı iyi bir sonuç açıklar. ... Rakamları sundum, yıl başında şuydu, şimdi şu diye.. Cumhurbaşkanı ‘her şeyin farkındayım’ dedi. ... “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını işaret ederek, ‘Arkadaşlarımız bir çalışma yapıyor. Önümüzdeki günlerde sizinle paylaşırlar’ de(di). ... ‘Söylemek kolay, 10 bin olsun derim. **Ancak istediğinle aldığın uyumlu olması lazım.’ İşveren de artış olsun ama artışı devlet karşılasın diyor.. Ben işçinin, insanın emeklinin cebine ne girecek ona bakıyorum”²**

Türk-İş web sayfasında özetlenmesine özen gösterildiği anlaşılan açıklamalarda yer verilmeyen iki noktadan birincisi, yapılacak asgari ücret toplantısına ilişkindi. Cumhurbaşkanı Atalay'a, “**önümüzdeki günlerde Çalışma Bakanı ile, bu işin taraflarıyla bir toplantı yapılacağını, bununla ilgili önümüzdeki günlerde bize haber vereceğini**” söyledi ve “bir rakam” konuşulmadığını eklemeyi de unutmadı.

Bu açıklamaya dayanarak şu soruyu yöneliyorum: Türk-İş, “önümüzdeki günlerde” yapılacak toplantıda, yani Atalay'ın anlatımıyla “bu işin tarafları” arasında yok mudur?

İkinci nokta ise, asgari ücret artışıyla ilgili çalışmanın hangi “sistem”, yani kurallar çerçevesinde yapılacağı idi. Atalay, bir gazetecinin bu konudaki sorusunu, yasanın öngördüğü kurallara göndermede bulunarak ve kanımca, Bakanlıkça toplantı çağrısı yapılmasını bekler bir dille şöyle yanıtladı:

“Taraflarla ilgili sistem şu: Kanun, Yönetmenlik (Yönetmelik) şu: **Çalışma Bakanı davet ediyor.** Biz taraf olarak, **iş (işçi) tarafı biziz. Biz hazırız.** İşveren... O da gelir diye düşünüyorum.”

Atalay, “**Taraflar ile Cumhurbaşkanı mı görüşecek ?**” yolundaki soruya da, aynı yönde şu yanıtı verdi:

“Yok, yok... **Mevzuattaki gibi olacak.**”³

² 16.06.2022, <https://www.birgun.net/haber/turk-is-baskani-cumhurbaskani-her-seyin-farkındayim-dedi-392082>

³ 16 Haziran 2022, <https://www.turkis.org.tr/cumhurbaskani-erdogan-turk-is-genel-baskani-ergun-atalayi-kabul-etti/>

Görüldüğü gibi gerek web sayfasındaki özetle ve gerekse sorulara verdiği yanıtlarda, Türk-İş Genel Başkanı, AÜT Komisyonu'nun toplanması gerektiğini *açıkça* dile getirmiş değildir; getirmişse de, belirtmiş değildir. Bu konuda, ÇSG Bakanı'ndan toplantı çağrısında bulunmasını istemek yerine, Cumhurbaşkanı'nı ziyaret etmiştir. Ama, "ocak ayını beklemeyelim" dediği için de, örtük bir dille olmakla birlikte, Bakanlığın toplantı çağrısı yapması dileğini Cumhurbaşkanı'na iletmiştir.

Atalay'ın umudu, Cumhurbaşkanı'nın yapacağı "müspet" ve "iyi" bir açıklamadır. Bu açıklamanın konusu da, olsa olsa süreci başlatacak adım, yani toplantı yapılması konusunda "arkadaşları"na vereceği "talimat"tır. Bakanlığın yapmakta olduğu belirtilen çalışmanın, Türk-İş ile paylaşılacağı söylenmiştir kendisine. Bunun üstü kapalı anlamı, bu paylaşmanın beklenmesidir.

Atalay'ın bir "rakam" ve/yada "oran" söylememiş (?) olmasının nedeni ise, açıklayacağı olası bir rakam ile alınan (yani yapılacak olan artışla ortaya çıkacak asgari ücret tutarının) uyumlu olmaması, artış oranının beklentilerin gerisinde kalması, bunun da bazı eleştirilere yol açması olasılığıdır.

"Cumhurbaşkanı-Türk-İş görüşmesi"nin nasıl gerçekleştiği sorunuyla ilgili olarak, bir başka kaynağa dayalı bilgiler ise şöyledir:

*"Görüşme istemi Atalay'dan geldi... Atalay, asgari ücretin mutlaka artırılmasını istedi... Görüşmede enflasyondaki artışa dikkat çeken Atalay, asgari ücretin kapsamı dışında kalan taşeron ve geçici işçilerin kadroya alınmasını, ikramiyelerin bayram öncesi ödenmesini talep etti. Emeklilikte yaşa takılanlar için de çözüm isteyen Atalay, emekli maaşlarının artırılması gerektiğini kaydetti... Erdoğan'ın görüşmede 'olacak ya da olmayacak' şeklinde net bir şey söylemediği, bakanların bu konuda çalışma yaptıklarını belirtmekle yetindiği öğrenildi."*⁴

23 Haziran tarihli bir başka habere göre de; Atalay, "Türk İş(in) asgari ücrete zam talebini açıkladı", " 'en makul' artışın 6 aylık enflasyon düzeyinde olması gerektiğini" ve "en azından ara zam ile nefes aldırılması gerektiğini" söyledi. 22 Mart'ta yapılan Abant toplantısında, "geçmiş yıllarda aralık ayından önce asgari ücret artışını görüşmediklerini ama her ayın başında açıklanan enflasyon miktarının asgari ücretliye, emekliye yansıtılabileceğini" belirtti. Aynı habere göre Atalay, "Asgari ücrete temmuz ayında ara zam yapılması konusunda ilk açıklamanın mart ayında AKP eski Grup Başkanvekili Cahit Özkan'dan geldiğini" de anımsat(mış)tı."⁵

b. Cumhurbaşkanı-Atalay Görüşmesine İlişkin Saptamaların

Atalay'ın, "güzel" ve "iyi" sıfatlarıyla tanımladığı, 1 Temmuz'a yalnızca iki hafta kala yapılan bu görüşmeye ilişkin Türk-İş web sayfasındaki özet *resmî açıklamalar ve video kaydı* ile basında yer alan haberler, 16 Haziran buluşması konusunda şu saptamalarda bulunma olanağı vermektedir:

- 1) Atalay, sürecin uzun erken aşamasında ÇSG Bakanı Bilgin ile söz birliği etmişçesine, Komisyon'un toplanma ayının "Aralık" olduğunu, yasadan ileri gelen bu engelin kaldırılması için değişiklik yapılması gerektiğini söylerken, artık "*Asgari ücrette ara artış yapılmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığı*" görüşündedir.
- 2) Haziran'ın üçüncü haftasının başında gerçekleşen bu buluşmada, herhangi bir rakam görüşülmemiş, asgari ücret tutarı yada Aralık 2021'de olduğu gibi, 'alt sınır' olacak bir rakam önerilmemiştir.

⁴ 18.06.2022, https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/turk-is-baskani-atalay-ile-cumhurbaskani-erdoganin-gorusmesi-beklentiyi-artirdi-1948546?utm_medium=Slider%20Haber&utm_source=Cumhuriyet%20Anasayfa&utm_campaign=Slider%20Haber

⁵ 23.06.2022 15:28; <https://www.birgun.net/haber/turk-is-asgari-ucrete-zam-talebini-acikladi-392963>.

Ama yine de, haberler çerçevesinde yaptığım bu saptamaya bir soru işareti koymak gerektiği düşüncesindeyim.

- 3) Atalay, Ocak ile Haziran arasındaki altı aylık enflasyon rakamlarını sunmuştur. Bu rakamlar, TÜİK'in açıkladıkları olmalıdır?
- 4) Cumhurbaşkanı (yani çalışma arkadaşları, öncelikle ÇSG Bakanlığı) bu konuda bir çalışma yapmaktadır. Ama bu çalışmanın içeriği ve kiminle yapıldığı bilinmemektedir.
- 5) Cumhurbaşkanı, ilgili Bakanlarla görüşüp Türk-İş'e bilgi verecektir. Bilginin, neden ilgili Bakan değil de Cumhurbaşkanı tarafından verileceğinin belirtilmiş olması, Komisyon'un "fiilen" lağvedilmesinin kabullenilmesi anlamına gelmez mi?
- 6) Dolayısıyla bu aşamada, Cumhurbaşkanı, ilgili Bakanlar (özellikle Komisyon'u toplantıya çağırma yetkisi bulunan ÇSG Bakanı) ile henüz görüşmemiştir (?).
- 7) Atalay, 16 Haziran'da yapılan görüşmede, Cumhurbaşkanı'na "Ocak ayını beklemeyelim" demiştir.
Bu, 2022'nin değil 2023'ün Ocak ayıdır kuşkusuz. Ocak ayını *beklememenin*, "Ocak"tan söz etmenin anlamı ne olabilir?
Bu soruyu, Bakan Bilgin'in 21 Mart'ta ve Atalay'ın da 22 Mart'ta değindiğim açıklamalarında ileri sürdükleri görüşten, yani asgari ücreti belirleme ayının "Aralık" olduğunu ve hatta bunun yasadan kaynaklandığını, bu nedenle de Meclis'in değişiklik yapması gerektiğini savundukları için yöneltiyorum.
Atalay, artık "Ocak ayını beklemeyelim" dediğine göre, Bakan Bilgin'in açıklamasından bir gün sonra dile getirdiği bu yanlış görüşten vazgeçmiş olmalıdır.
- 8) Ama Atalay, bu konuda tek yetkili yasal kurul olan AÜT Komisyonu'nun toplantıya çağırılması konusunu gündeme getirmemiştir; getirmiş olsa da, yapılan açıklamada belirtilmiş değildir.
Bununla birlikte, Ocak'ı beklememe dileğini, üstü kapalı bir toplantı çağırısı yapılmasına yönelik bir istek olarak değerlendirmek olanaklıdır.
- 9) Atalay, bir soru üzerine, asgari ücret konusunda yapılacak toplantıda yasa ve yönetmelikte öngörülen "sistem" in uygulanacağını belirtmiştir.
- 10) Cumhurbaşkanı, Türk-İş Genel Başkanı Atalay'dan, örtük olarak, yaptıkları çalışmaların kendilerine bildirilmesini beklemeleri isteğinde bulunmuştur.

İstendiği gibi de olmuştur. Komisyon, 16 Haziran görüşmesini izleyen günlerde toplantıya çağrılarak süreç başlatılmamıştır. "Önümüzdeki günler", Haziran'ın son günlerine değin sürmüştür. Anlaşılan şudur ki, sorunun iki hafta kadar bile kamuoyunda tartışılması istenmemiş, olağanüstü hızlandırılmış bir süreçle en kısa sürede sonuçlandırılması planlanmıştır. Çünkü Komisyon ilk toplantısını, Cumhurbaşkanı-Atalay görüşmesinden ancak 13 gün sonra 29 Haziran'da yaptığında, yalnızca 2 gün sonra ve yalnızca iki gün içinde yapılacak Komisyon toplantılarında alınacak son ve kesin kararın açıklanıp yayınlanarak yürürlüğe girmesi öngörülen 1 Temmuz başlıyordu.

Kısacası, 2022'nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücret tutarının saptanmasına ilişkin "açıklanmayan" takvim, eğer Cumhurbaşkanı-ÇSG Bakanı görüşmesiyle daha önce belirlenmemişse, 16 Haziran'da yapılan Cumhurbaşkanı ve Atalay görüşmesinde belirlenmiş görünmektedir. Komisyon toplantıları için yalnızca 2 gün yeterli görülmüştür bu "güzel" görüşmede!

2. Komisyon Toplantıları Sürecinin Başlaması

Bu başlık "toplantıları" demişsem de, topu topu iki toplantıydı söz konusu olan! Ve ikincisi de, hem asgari ücret kararı alınmaksızın ve hem de üçüncüsünün ne zaman ve nerede yapılacağına karar verilmeksizin sonuçlanmıştı!

Çünkü, asgari ücretin yasadaki sistem uyarınca belirlenebilmesi, Komisyon'un toplantıya çağrılarak sürecin başlayabilmesi, böylece de "süratle" (!) harekete geçilmesi için, 16 Haziran'dan sonra on günü aşkın bir sürenin daha geçmesi, yani sondan ikinci günün beklenmesi gerekmişti!

a. Komisyon'un Toplantıya Çağrılacağı'nın Açıklanması

Cumhurbaşkanı, **27 Haziran** Pazartesi günü yapılan Kabine toplantısının ardından yaptığı konuşmada, yine Ocak 2022'de uygulanmaya başlanan % 50,5'lik artışı anımsattı. ÇSG Bakan(lığ)ı'ndan, önerisi konusunda işveren taraflıyla görüşme yapması ve asgari ücretin yeniden değerlendirilmesi isteklerinde, yani "talimatında" bulunduğunu belirttiği konuşmasında, şunları söyledi:

"Ülkemizdeki hiçbir kesimi enflasyona ezdirmeme sözümüzü yerine getirmek için her fırsatı değerlendiriyor, hem imkânı harekete geçiriyoruz. Geçtiğimiz Ocak ayında asgari ücretin yüzde 50,5 oranında artışından, kamu personeli ve emeklilerinin maaşlarının bir önceki yılın enflasyon oranı üzerinde yükseltilmesine kadar pek çok adım atmıştır. Asgari ücreti artırırken ***işverenlerin omuzlarındaki kimi vergileri de kaldırarak*** adil bir yük paylaşımı yapmıştık. ***Enflasyondaki yükselişin sürmesi bu artışların yetersiz kalmasına yol açmıştır.*** Bunun için ***Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızdan işveren taraflıyla görüşülerek, asgari ücretin yeniden değerlendirilmesini istedim.*** Asgari ücret artışı yapılırken ***Bakanlığımız*** özellikle belli sayıya kadar personel çalıştıran ***işverenleri gözetecek*** bir yöntem de geliştirecektir. Böylece, yapılan artışın istihdamda herhangi bir olumsuz etkiye yol açmasına da meydan verilmeyecektir. ***İnşallah en kısa sürede*** bu konuda müjdeli bir haberi işçilerimizle, emekçilerimizle paylaşmayı umut ediyoruz."⁶

Cumhurbaşkanı, kamu çalışanları ve emekliler ile ilgili sorunlara da değindikten sonra, ÇSG Bakanlığı'ndan "istedim" diyerek, beklenen "talimatı" verdiğini açıkladı. Yanı sıra, içeriğinin önemli bir yanını da kapsamak üzere belirlediği program ve takvimi, süratle sonuçlanacak süreç sonunda açıklamayı da Komisyon Başkanı'nın değil kendisinin yapacağını şu sözleriyle anlattı:

"... ve ***süratle şu anda Çalışma Bakanım Asgari Ücret Tespit Komisyonu'yla bir araya gelecek ve bu çalışmayı da bu hafta sonuna varmadan inşallah bitirecekler*** ve ardından da ***NATO görüşmelerinden döner-dönmez*** bunu milletimle, tüm işçilerimizle, emeklilerimizle inşallah paylaşma fırsatını bulacağız. Bu arada inşallah yılbaşında gelişmelere uygun şekilde çalışmalarımızın, çalışanlarımızın ve emeklilerimizin ücretlerini tekrar gözden geçirecek, günün şartlarına göre ne yapılması gerekiyorsa onu da kendilerine vereceğiz."⁷

Görüldüğü gibi Cumhurbaşkanı, yürürlükteki hukukta asgari ücret sürecinin hiçbir aşamasında adı ve yetkisi olmamasına karşın Haziran'ın sondan üçüncü gününde, ÇSG Bakanı'ndan aşağıdaki isteklerde bulunduğunu kamuoyuna duyurmuştur:

- 1) ÇSG Bakanı'nın, Komisyon'un *işveren taraflıyla* görüşmesi ve asgari ücretin yeniden değerlendirilmesi; bu görüşmenin, küçük işyerleri sahipleri olan işverenlerin gözetilmesi amacıyla yapılması;
- 2) ÇSG Bakanı'nın, sanki üyesi ve Başkanı imişesine, AÜT Komisyonu ile "süratle bir araya gelmesi";
- 3) Komisyon çalışmasının (toplantılarının ve dolayısıyla karar sürecinin), "hafta sonuna varmadan bitirilmesi" ve müjdeli haberin "en kısa sürede" paylaşılması;

⁶ "Kabine Toplantısı'nın Ardından Yaptıkları Konuşma", 27.06.2022; <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/138527/kabine-toplantisi-nin-ardindan-yaptiklari-konusma>.

⁷ "Kabine Toplantısı'nın Ardından Yaptıkları Konuşma", 27.06.2022; <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/138527/kabine-toplantisi-nin-ardindan-yaptiklari-konusma>.

- 4) Sonucu, Madrid’te yapılacak NATO toplantısından döndüğünde, kendisinin işçilerle paylaşması, yani kararın kamuoyuna duyurulmasını, yürürlükteki kurallar (Yönetmelik) gereği Komisyon Başkanı’nın değil kendisinin yapması.

Asgari ücreti belirleme sürecinin başından sonuna işleyişinin Cumhurbaşkanı’nca belirlendiğini gösteren bu açıklama ve isteklerin, sözcük olarak kullanılmamış olsa da, bir “*talimat*” niteliği taşıdığına kuşku yoktur. Talimat verildiğinde, Haziran’ın bitmesine yalnızca üç gün kalmıştır. Talimat, sürecin tüm aşamalarını, yani Komisyon’un toplantıya çağrılmasını, taraflarla görüşülmesini, özellikle toplantılarını yapması ve kesin kararı almasını kapsamaktadır. Bunun için de, yalnızca iki gün ayrılmıştır!

Daha önemli nokta, Cumhurbaşkanı’nın, asgari ücretin belirlenmesi konusunda tek yetkili özne olan Komisyon’a, görüşeceği konular ve alacağı kararlar konusunda, ÇSG Bakanı aracılığıyla “müdahale” etmiş olmasıdır. Çalışma Bakan(lığ)ı’nın, Komisyon’u toplantıya çağırması için 27 Haziran’da yapılan Kabine toplantısı sonrasındaki açıklamayı beklemiş olmasının başka bir anlamı olabilir mi?

Kısacası, 2022’nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücret tutarının açıklanmasını da kapsamak üzere, en çok üç günlük bir takvim belirlenmiştir. Böylece Yönetmeliğin, Komisyon’un hem “*Bakanlığın çağrısı üzerine toplan(ması)*” ve hem de “*Bakanlıkça hazırlanan gündeme göre çalış(ması)*” konularındaki kuralları (m. 8/g) ihlâl edilmiş, en önemlisi kararın içeriğiyle ilgili talimat verilmiştir.

b. Talimat Ne Zaman Verildi?

Kanımca ilkin, sürecin işlerliğe geçirilmesine geçmeden, şu sorunun yanıtı üzerinde durmak gerekiyor:

Cumhurbaşkanı, ÇSG Bakanı’na işveren tarafıyla görüşme ve Komisyon ile bir araya gelme talimatını ne zaman vermiştir?

Yanıtı da, bir soruyla başlayayım:

27 Haziran konuşmasında “istedim” diyerek belirtildiğine göre, talimatın verildiği tarihin, kuramsal olarak, basına açıklandığı 27 Haziran’dan önceki günlerden biri olması gerekmez mi?

Talimatın verildiği zaman kesiti, Cumhurbaşkanı’nın Türk-İş Genel Başkanı Atalay ile görüştüğü 16 Haziran ile açıklamada bulunduğu 27 Haziran arasındaki on günlük dönem içindeki günlerden biri olabilir de, bu günün 27 Haziran öncesindeki birkaç gün olması daha güçlü bir olasılıktır. Eğer, 16 Haziran görüşmesinin hemen ardından verilmiş olsaydı, toplantı için 29 Haziran beklenmezdi. Bu, sorunun görece uzun süre kamuoyu gündeminde kalmasına ve tartışılmasına fırsat vereceğinden, düşük bir olasılıktır. Ama her koşulda, toplantı ve karar için Komisyon’a ayrılan günler sayılıdır.

Sonuç olarak, Komisyon’u toplantıya çağırma tarihinin belirlenmesine özel bir özen gösterildiği anlaşılmaktadır. Çünkü amaç, kamuoyunda uzun süre tartışılması istenmeyen sorunu, hızlandırılmış olağanüstü bir süreçle çözüme bağlamaktır. Buna, Komisyon’un toplantıya çağrılmasını istememek için özel bir özen ve çaba gösterdiğini düşündüğüm Türk-İş de katkıda bulunmuştur. Yine de, olağan yönetime uygun olarak, sekreteryaya hizmetlerini yerine getirmekle görevli ÇSG Bakanlığı’nın hazırladığı gündemle, Komisyon’un işveren ve işçi taraflarına yazılı toplantı çağrısı yapılmış olması gerekir. Bu, 29 Haziran’dan bir gün önce de, birkaç gün önce de yapılmış olabilir.

Cumhurbaşkanı’nın bu açıklamaları yaptığı gün, basında yer alan haberlerden anlaşıldığına göre, kendi konuşmasında sözcük olarak geçmeyen “talimat”, ÇSG Bakanlığı’na verilmiş ve Komisyon

toplantısının, Haziran'ın son haftasının sonuna bile varmadan, birkaç gün gibi çok kısa bir sürede bitirilmesi istenmiş ve/yada öngörülmüştür. İlk toplantı tarihi olarak da, iki gün sonrası olan 29 Haziran'ın belirlenmiş olması olasıdır. Bunun anlamı, Haziran'ın son iki gününde kesin kararlar sonuçlanacak Komisyon toplantılarının bitirilmesi, Cumhurbaşkanı'nın açıklamayı yapacağı 1 Temmuz'a yetiştirilmesidir.

Bir gazetenin, Cumhurbaşkanlığı'nın yaptığı resmî açıklamada geçmeyen “talimat” sözcüğünü kullanarak ve yineleyerek verdiği 27 Haziran günlü haberine göre, Cumhurbaşkanı şöyle konuşmuştu:

“**Asgari ücret için talimat verdim.** Asgari ücret konusunda en kısa sürede emekçilerimizle müjdeyi paylaşmayı umut ediyoruz” (...)

Asgari ücretin yeniden değerlendirilmesini istedim. Asgari ücretle ilgili müjdeli bir haberi emekçilerimizle paylaşacağız. Yapılan artışın istihdamda herhangi bir olumsuz etkiye yol açmasına meydan verilmeyecektir. İnşallah bu konuda müjdeli bir haberi en kısa sürede paylaşmayı ümit ediyoruz. Kamu çalışanlarına ve emeklilere enflasyon farklarını zaten vereceğiz. **Talimat verdim, çalışma hafta sonuna kadar bitecek.**”⁸

Aynı gazetenin aynı günlü bir başka haberine göre de, Cumhurbaşkanı'nın talimatı uyarınca, ÇSG Bakanlığı'nın AÜT Komisyonu'nu toplantıya çağırdığı ve toplantının da Bakanlıkta yapılacağı belirtiliyordu:

“Asgari Ücret Tespit Komisyonu, Çarşamba günü saat 14.00'te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda toplanacak.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nda işçi kesimini temsil eden TÜRK-İŞ'i ve işveren kesimini temsil eden Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nu (TİSK) 29 Haziran Çarşamba günü **toplantıya davet etti.**”⁹

Bu haberler, talimatın 27 Haziran'da yapılan açıklamadan bir gün önce verilmiş olması olasılığını güçlendiriyor.

3. Komisyon'un Birinci Toplantısı:

29 Haziran Çarşamba

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun 2022'nin ikinci yarısında uygulanacak tutarı saptamak üzere yapacağı toplantılar, yürürlüğe konulmasının öngörüldüğü günden yalnızca iki gün önce başladı, daha doğrusu başlatıldı! Ve, hukuksuzluklar dizisiyle!

a. ÇSG Bakanı Komisyon Toplantısına Başkanlık Yapamaz

ÇSG Bakanlığı'nın web sayfasında yapılan resmî açıklamanın başlığından da anlaşıldığı gibi, Komisyon'un birinci toplantısına, Bakan Vedat Bilgin *Başkanlık* etti. Bu açıklamanın ilk cümlesi, aynen şöyledir:

“**Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin,** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ev sahipliğinde gerçekleşen **Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı'na**

⁸ “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Asgari ücret yeniden değerlendirilecek”, 27.06.2022, <https://www.dunya.com/gundem/cumhurbaskani-erdogan-asgari-ucret-yeniden-degerlendirilecek-haberi-662170>; Dünya haber merkezi, Yayınlama: 27 haziran 2022 19:37, güncelleme: 28 haziran 2022 08:06.

⁹ “Asgari Ücret Tespit Komisyonu toplanıyor”; 27.06.2022; <https://www.dunya.com/gundem/asgari-ucret-tespit-komisyonu-toplaniyor-haberi-662187>; Dünya haber merkezi, Yayınlama: 27 Haziran 2022 23:12; Güncelleme: 28 Haziran 2022 08:07.

*başkanlık etti.”*¹⁰

Öncelikle belirteyim ki Bakanlığın, Bakan Bilgin’in, Komisyon’un ilk toplantısında “açılış” dolayısıyla bulunduğunu, gerek kendisinin ve gerekse konuşmaları için söz verdiği işçi ve işveren kanatları temsilcilerinin, toplantının başlamasından önce bu amaçla ve bu nedenle kısaca görüş ve dileklerini belirttiklerini göz ardı ederek, habere yanıltıcı ve yürürlükteki hukuka aykırı bir başlık koyması geçirilebilecek bir hata sayılamaz. Çünkü ÇSG Bakan(lar)ı, Komisyon’da Bakanlığı temsil eden iki resmî ve yasal üyeler arasında yoktur. Hiçbir zaman da olmamıştır. Bakan’ın, Komisyon’a ne *Başkanlık* yapabileceğini belirten, ne de üyesi olabileceğini öngören bir kural vardır. Başkanlık yapmak ile “ev sahibi” sıfatıyla Komisyon toplantılarının açılışını yapmak üzere bir konuşmayla başlatmak, kuşkusuz aynı şey değildir, farklı işlevlerdir.

Ne yazık ki bu söylem, alıntılar yaptığım konuşmalarda, basında ve sendikaların web sayfalarında yer alan haberlerinde, belki de bu nedenle yaygın bir olgu niteliği kazanmıştır. Yasaya aykırılık, olağanlaştırılmıştır.

Bakan Bilgin, işçi ve işveren kanatlarının temsilcilerine söz vermek üzere toplantıyı açarken, Komisyon’un Haziran’ın bitimine iki gün kala toplanmasının gerekçesini; genel bir anlatımla aynen, “... bugün asgari ücretle ilgili bir Komisyon toplantısı, ortaya çıkan zaruretlerden dolayı, yaşadığımız sorunlarla, karşı karşıya olduğumuz sorunların emekçilere yansımalarıyla ilgili bir toplantı gereği ortaya çıkmıştır” diyerek açıkladı. Ve ardından, doğru bir anlatımla, “açılış konuşmalarını yapmak üzere” diyerek de, önce TİSK Yönetim Kurulu Başkanı’na ve sonra da Türk-İş Genel Başkanı’na söz verdi.

b. TİSK Yönetim Kurulu Başkanı’nın Konuşması

Komisyon’un ilk toplantısında ilk konuşmayı yapan TİSK Yönetim Kurulu Başkanı **Özgür Burak Akkol**, ÇSG Bakanlığı’nın web sayfasında aktarılan konuşmasında olumlu bir yaklaşım içinde bulduklarını belirtti ve özetle, iki noktaya vurguda bulundu:

“... Hem işçi tarafının hem devletimizin hem de işletmelerimizin mutabakatıyla ***ara bir zam ihtiyacı olduğu konusunda mutabık kaldık, buraya severek, isteyerek geldik.*** Mevcut konjonktür sebebiyle vatandaşımızın beklentisinin karşılanması konusunda biz TİSK olarak tam bir mutabakatla buradayız. ... Dolayısıyla ***yine dengeli bir asgari ücret tespiti yapılması*** konusunda TİSK elini taşın altına koyacaktır. (...) Ben aynı şekilde hem vatandaşımızı koruyan kıymetli çalışanları ***14 milyon insanı*** koruyan hem ***işletmelerimizi büyük küçük ayrımı yapmadan istihdam sağlayan ihracat yapan işletmelerimizi koruyan dengeli bir süreç*** olacağını, ***dengeli bir rakamda anlaşacağımızı*** ümit ediyorum. Bu sürecin hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum.”¹¹

Akkol’un konuşması konusunda TİSK web sayfasında yapılan açıklamalarda da, dengeli asgari ücret artışı ve işletmelerin korunması vurguları yinelenmiştir:

“... TİSK olarak, birinci önceliğimiz her zaman ülkemizin ve çalışma arkadaşlarımızın sürdürülebilir refahı oldu. Diğer yandan, böyle bir ortamda ***işletmelerimizi ve üreticilerimizi ayakta tutmanın, üretimin ve istihdamın devamlılığını sağlamanın da büyük önem taşıdığını biliyoruz.***

... bu yıl uzun süredir dile getirdiğimiz, ücretler üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi konusunda da tarihi öneme sahip bir değişikliğe imza atıldı. Asgari ücret tutarı gelir ve

¹⁰ “Bakan Bilgin, Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı’na Başkanlık Etti”, <https://www.csgb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-asgari-ucret-tespit-komisyonu-toplantisi-na-baskanlik-etti/>; 29 Haziran 2022, Çarşamba, Ankara, Türkiye.

¹¹ “Bakan Bilgin, Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı’na Başkanlık Etti”, <https://www.csgb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-asgari-ucret-tespit-komisyonu-toplantisi-na-baskanlik-etti/>; 29 Haziran 2022, Çarşamba, Ankara, Türkiye.

damga vergisinden muaf tutuldu. ... *Çalışanlarımızın refahını koruyacak dengeli bir artışa şimdiden evet diyoruz.*"¹²

c. Türk-İş Genel Başkanı'nın Konuşması

ÇSG Bakanı'nın, kendisine ikinci sırada söz verdiği Türk-İş Genel Başkanı *Ergün Atalay*'ın konuşması, Türk-İş web sayfasında özetlendi.

Komisyon'un birinci toplantısının 23:13 dakikalık video kaydından anlaşıldığına göre ise Atalay, aşağıda değineceğim Türk-İş web sayfasındaki özetle yer almayan bazı noktalara da değindi.

Bunlardan biri, Cumhurbaşkanı ile 16 Haziranda yaptığı görüşmeye ilişkindir. Atalay'ın, yukarıda sorguladığım iki konuyla, yani Komisyon toplantısının nasıl ve/yada neden düzenlendiği ve toplantı çağrısının ne zaman yapıldığı sorularıyla ilgili şu iki cümlesi son derece açıktır:

“... Şimdi bizim bur(a)da, işte son haftada, *Sayın Cumhurbaşkanımızı ziyaretten sonra, sizin de katılımıyla bu toplantı organize edildi. ... Dün davet ettiniz, bugün buradayız.*”¹³

Konuşmanın özetlendiği habere eklenen video kaydındaki bu sözler, Bakanlığın toplantı çağrısını, Atalay'ın Cumhurbaşkanı ile buluşmasından ancak 12 gün sonra 28 Haziran'da yaptığını ve böylece toplantı ve karar sürecinin Haziran'ın son iki gününe sıkıştırıldığını, birkaç kez de belirtildiği gibi “süratle” ve “kısa sürede” sonuçlandırmak istendiğini gösteriyor.

Kuşkusuz bu açıklama, Türk-İş'in de 28 Haziran'da çağrı yapılmasına değin beklediğini ortaya koyuyor.

Bu durumda, 17 ve 27 Haziran günleri, yani Cumhurbaşkanı'nı “AKP Genel Merkezinde” ziyaret ile toplantı çağrısı arasındaki 10 günlük dönemde, ÇSG Bakanı'nın bir yandan Cumhurbaşkanı, öte yandan da TİSK ve Türk-İş ile iletişim içinde olmadığı, üçlü yapının iki tarafının bu süreyi yalnızca toplantı çağrısını beklemekle geçirdikleri düşünülebilir mi?

ÇSG Bakanlığı'nın kendi web sayfasında yaptığı özete göre Atalay konuşmasında, “... uzun yıllar sonra ilk defa Haziran ayı sonlarına doğru (yani yıl ortasında) asgari ücretle ilgili bir toplantı yapıldığına” dikkat çekerek, bunun temel nedeninin özellikle “... gıdada olan yüksek artış” olduğunu vurguladı. “Bizi” diyerek Türk-İş'i “buraya davet ettiği” için Bakan'a ve Cumhurbaşkanı'na teşekkür etti. Yapılan zammın “eridiğini”, “*insanlar(ın) son yıllarda görmediği şekilde ekonomik sıkıntı içerisinde*” bulduklarını, “onun için bu toplantı(nın) ol(duğunu)” anımsattı.¹⁴

Atalay, gıda enflasyonunun tarihi artışı ilk üç ayda erittiğinin altını çizdi ve talebinin “nefes aldırır” bir düzenleme olduğunu belirtti:

“Asgari ücretle ilgili, son 5 aydır maalesef *ocak ayında aldığımız zam 3 ay sonra* özellikle gıdadaki yüksek enflasyondan dolayı *eridi*. (...) Temennim oluşan enflasyon çerçevesinde kamuoyunu, asgari ücretliyi, dar ve sabit gelirliyi *nefes aldıracak* bir düzenleme olur diye arzu ediyorum. Talebimizde (Talebimiz de) o.”

Atalay, Bakan Bilgin'in, haklı olarak “ciddi” bir sorun niteliği taşıdığına vurgu yaptığı % 13'lük (bkz. Çizelge) örgütlenme düzeyini somutlaştıran bir örnek vererek, kaldığı yerden sürdürdüğü konuşmasında Bilgin'e şöyle yanıt verdi:

¹² TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Özgür Burak Akkol'un Basın Açıklaması, 29.06.2022, <https://www.tisk.org.tr/haber/575/tisk-yonetim-kurulu-baskani-ozgur-burak-akkolun-basin-aciklamasi.html>

¹³ “Genel Başkan Ergün Atalay, Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı'na Katıldı”, <https://www.turkis.org.tr/genel-baskan-ergun-atalay-asgari-ucet-tespit-komisyonu-toplantisina-katildi/>, 29 Haziran 2022 ARŞİV, Manşet.

¹⁴ “Bakan Bilgin, Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı'na Başkanlık Etti”, <https://www.csgb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-asgari-ucet-tespit-komisyonu-toplantisi-na-baskanlik-etti/>; 29 Haziran 2022, Çarşamba, Ankara, Türkiye.

“Özellikle sendikalaşma ile ilgili gayret sarf ediyorsunuz ama şu ana kadar bir netice alamadık. **Türkiye'nin en önemli 500 firması var biz 100 tanesinde örgütlüyüz.** Bizim bir beklentimiz var; yasal düzenlemeye ihtiyaç var.”

Türk-İş web sayfasındaki kısa açıklamada ise, Atalay'ın konuşması “açıklamalarda bulundu” denilerek özetlendi. Atalay, “yıllık belirlenen asgari ücret konusunda uzun senelerden sonra ara zam için toplandıklarını” anımsattı. “Yüksek enflasyon nedeniyle yılbaşında belirlenen asgari ücretin alım gücünün düştüğünü vurgula(dı).” Bu sorunla ilgili olmak üzere, yalnızca aşağıdaki noktalara değindi:

“Asgari ücretle ilgili, son 5 aydır maalesef ocak ayında aldığımız zam 3 ay sonra özellikle **gıdadaki yüksek enflasyondan dolayı eridi.** Asgari ücretliler, sabit gelirliler, emekliler, toplumun sıkıntı çeken kesimi. İnsanlar son yıllarda görülmedik bir ekonomik sıkıntı içerisinde. Oluşan enflasyon ortada, bu enflasyon çerçevesinde asgari ücretliye, dar ve sabit gelirliliye **nefes aldıracak bir düzenleme** olmasını talep ediyoruz.” (...)

Ergün Atalay konuşmasında, **Komisyon gündeminde olmadığı gibi yasal yetkisinin dışında kalan** başka sorunlardan da söz etti. % 13 düzeyindeki düşük örgütlenme sorununa değindikten ve çözüm için “yasal düzenleme” yapılması beklentisini belirttiikten sonra, “Geçici işçilerin, taşeron işçilerin, EYT'lilerin, emeklilerin hükümetten talepleri olduğunu” vurguladı. “Torba kanun kapsamında Mecliste görüşülen en düşük emekli aylığının daha da artırılması gerektiğini söyledi.” Komisyon toplantısından sonra, bu konularda da “güzel bir netice alır bu konuları bu sene içerisinde tamamlarsak kamuoyu da ben de işçi de memnun olur” dedi.¹⁵

Web sayfasındaki özet bilgilerden anlaşıldığına göre Atalay, asgari ücrette artış sorununa birkaç cümleyle değinmekle yetinmiş, başka sorunları da, çözüm ve tartışma yeri olmayan, olağandışı hızlı bir süreçle noktalanması istenen Komisyon toplantısı gündemine taşımıştır.

Öte yandan, ilk toplantıya ilişkin açıklamalarda, ne tartışılan sorunlara, ne de üzerinde uzlaşmaya varılan konulara değinilmiştir. Ne var ki basına yansıyan bazı bilgilere göre, Komisyon'un ilk toplantısında, Atalay'ın değinmediği anlaşılan Komisyon kararının yürürlük tarihi ile vergi bağışıklığının geçerliliğini sürdürme konuları üzerinde anlaşmaya varılmıştır:

“İlk toplantıdan çıkan mutabakata göre, asgari ücretteki artış, temmuzdan itibaren geçerli olacak ve asgari ücrete vergi muafiyeti, yeni zamlarla ulaşılan rakam için de uygulanacak(tır).”¹⁶

d. ÇSG Bakanı'nın Konuşması

Atalay'ın ardından, Komisyon kararı için kanımca doğru olmayan “sözleşme” kavramını kullanan akademisyen **Bakan Bilgin**, “Türkiye geçtiğimiz Aralık ayının sonunda tarihi **bir asgari ücret sözleşmesine** imza atmış bulunuyordu” sözleriyle, bir “açılış” konuşmasının sınırlarını aşan uzun konuşmasına başladı.¹⁷ Toplantı gündemiyle doğrudan ilgili olarak da, özetle şunları söyledi:

“... Bugün geldiğimiz ortamda çalışanlarımızın enflasyon tahribatı karşısında korunması bizim görevimizdir ve bunu yapmak zorundayız. Bu konuda elimizdeki en önemli araç asgari ücretin yeniden belirlenmesidir. Asgari ücret sadece **asgari ücret kapsamında olan yaklaşık 6 küsur milyon işçimizle** sınırlı değildir.” (...)

Türkiye'deki örgütlenme düzeyinin yüzde 13 olmasının ciddi bir sorun olduğuna değinen (bkz.

¹⁵ “Genel Başkan Ergün Atalay, Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı'na Katıldı”, <https://www.turkis.org.tr/genel-baskan-ergun-atalay-asgari-ucret-tespit-komisyonu-toplantisina-katildi/>, 29 Haziran 2022 ARŞİV, Manşet.

¹⁶ “Asgari ücrete ek zam: İki konuda mutabakat sağlandı”, 29.06.2022; <https://www.dunya.com/ekonomi/asgari-ucrete-ek-zam-iki-konuda-mutabakat-saglandi-haberi-662373>.

¹⁷ ÇSG Bakanı Bilgin'in, bu konuşmasından sonra Komisyon'dan ayrılıp ayrılmadığı bilinmiyor.

Çizelge) ÇSG Bakanı, Komisyon'un çalışmasının ikinci gün sonuçlanacağından da söz ettiği konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Türkiye'nin emekçileri örgütlenmediği, asgari ücretin dışında başka bir araçları olmadığı zaman ücretler asgari ücret düzeyine sıkışıp kalıyor. Bunun açılması için ***mutlaka örgütlenmenin önünü açmamız lazım. (...) Ben bizim bugün başlattığımız komisyon çalışmalarının yarın sonuçlanacağını ümit ediyorum.*** (...) Türkiye'nin bu konjonktürle ekonomik dalgalanmaların negatif etkilerini, enflasyonun emekçilerinin üzerindeki baskısını ortadan kaldıracamız. Ümit ediyorum, sağlıklı, çalışanlarımızı ve Türkiye'yi memnun eden bir netice alırız. Ben milletimize şimdiden bu toplantının hayırlı sonuçlar vermesini diliyorum.”¹⁸

ÇSG Bakanı, Cumhurbaşkanı'nın kendisinden “süratle” Komisyon'la bir araya gelmesi ve çalışmaların da “hafta sonuna varmadan” sonuçlandırılması yolundaki isteğine ve dolayısıyla belirlediği takvime uygun olarak, üyesi olmadığı AÜT Komisyonu'nun Çarşamba günü başlayacak birinci toplantı ile Perşembe günü yapılacak ikinci toplantıda bitirilmesi umudu taşıdığını söyledi. Böylece de bir anlamda, Cumhurbaşkanı'nın isteğini Komisyon'a iletmış, belirlenen hızlandırılmış Komisyon toplantısı ve karar sürecinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmuş oldu! Bu, toplantı süresinin iki güne sıkıştırılması yetmiyormuş gibi, Komisyon'u siyasal baskı altına da almaktır.

Bakanlık web sayfasındaki açıklamalarda, Bakan'ın konuşmasının yanı sıra, TİSK ve Türk-İş Başkanlarının konuşmaları da özetlendi.

4. Komisyon'un İkinci Toplantısı:

30 Haziran Perşembe

Komisyon ikinci toplantısını da, ÇSG Bakanlığı web sayfasında ve basında yer alan haberlere göre, birinci toplantıda olduğu gibi ***ÇSG Bakanı Başkanlığında*** yaptı!

Hemen belirteyim: Eğer bu haber doğruysa, düpedüz ve açık bir hukuksuzluk vardır. ÇSG Bakanı'nın, Komisyon'un ikinci toplantısında da “açılış” konuşması yaptığı söylenebilir mi?

30 Haziran'daki ikinci toplantı sonunda, Türk-İş'ten oluşan işçi heyetine başkanlık yapan Genel Eğitim Sekreteri *Nazmi Irgat*, göz ardı edilemeyecek önemli açıklamalarda bulundu.

Kararla sonuçlanmayan toplantının ardından basın mensuplarının sorularına da yanıt veren Irgat'ın açıklamalarını, 6:31 dakikalık video kaydına dayanarak ayrıntılı biçimde, Haziran toplantıları sürecinin Cumhurbaşkanı'nın kararı açıklamasını da kapsayan üçüncü ve son kesitini ele aldığım bölümde (Makale 4 / c) ayrıca değerlendireceğim.

Haziran toplantıları sürecini, “Saptamalar ve Sorular” yoluyla değerlendirmeden önce, Türk-İş web sayfasındaki özetten kısa alıntılara ve basında yer alan haberlere yer vereceğim.

a. Türk-İş Web Sayfasına Göre

Türk-İş web sayfasında yapılan açıklamaya göre, bir rakamın konuşulmadığını belirten Nazmi Irgat, şunları söyledi:

¹⁸ “Bakan Bilgin, Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı'na Başkanlık Etti”, <https://www.esgb.gov.tr/haberler/bakan-bilgin-asgari-ucet-tespit-komisyonu-toplantisi-na-baskanlik-etti/>; 29 Haziran 2022, Çarşamba, Ankara, Türkiye.

Ayrıca bkz. “Asgari Ücret Tespit Komisyonu bugün toplanıyor”, 29.06.2022, <https://www.dunya.com/ekonomi/asgari-ucet-tespit-komisyonu-bugun-toplaniyor-haberi-662299>; “Komisyon toplandı: Bakan Bilgin'den asgari ücret açıklaması”, 29.06.2022, <https://www.dunya.com/ekonomi/komisyon-toplandi-bakan-bilgin-den-asgari-ucet-aciklamasi-haberi-662355>.

“İnsanca yaşayabilecek bir ücreti insanların hak ettiğini ifade ettik. Enflasyon oranlarını ortaya koyduk. Bugün itibariyle 15 milyon 200 bin çalışan (yani işçi) var. Bunların 2 milyon 200 bini örgütlü. ¹⁹ **İnsanca yaşayabileceğimiz bir ücreti ifade ettik.** Geldiğimiz noktada işverenlerin istekleri oldu. **Komisyonunda, net bir rakam üzerinde değerlendirme yapılmadı. İşveren tarafı da net bir rakam söylemedi.** Biz enflasyon ve alım gücünün dikkate alınarak yeniden bir değerlendirme yapılmasını istedik.” ²⁰

Irgat’ın konuşmasının bu satırlarında; toplantıda “net bir rakam” konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığı belirtilmekle birlikte, aşağıda aktaracağım yazılı basındaki diğer açıklamalar göz önüne alındığında, Atalay gibi “nefes aldırarak” değil “insanca yaşama” olanağı verecek “bir ücret ifade ettik” denilmiş olması, belirlenecek asgari ücretin alt sınırı olmak üzere bir “rakam” verildiği, bunun da “açlık sınırı” olarak açıklanan 6.391 TL olduğu anlamına gelmez mi? Bu “rakam” söylendiğine göre, hiç değilse örtük olarak, asgari ücretin 6.391 TL’den düşük olmamasının istendiği düşünülemez mi?

Bu “rakam” söylenmiştir ama, Komisyon toplantısı kesin asgari ücret tutarı belirlenmeksizin sona ermiştir.

Çünkü Türk-İş web sayfasındaki aynı açıklamaya göre Nazmi Irgat, açıkça, “**yarın bir toplantı daha olmasını beklediklerini**” söylemiş, “üçüncü toplantıda komisyonun son kararını vermesi gerektiğini(n)” altını çizmiştir.

Dolayısıyla Nazmi Irgat’ın açıklaması, Komisyon’un 30 Haziran toplantısında gerek beklenen son ve kesin asgari ücret tutarı ve gerekse üçüncü toplantı için kararlar almadığını, dolayısıyla 1 Temmuz’da üçüncü toplantının yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Irgat bu sorunu, söz ettiğim ve Makale 4 / c’de değineceğim video kaydında açıkça belirtmiştir.

b. Yazılı Basına Göre

Yazılı basındaki bazı haberlerden, ikinci toplantı konusunda “rakam” ile ilgili bazı ayrıntıların belirtildiği anlaşılıyor.

Örneğin bir habere göre, Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Nazmi Irgat, toplantı sonrasında, asgari ücrette yapılacak artış önerisine ilişkin rakamı, “alt sınır” olarak belirtti. Bu, Türk-İş’in açıkladığı, “mevcut asgari ücretin 2.137 TL (yarım asgari ücret kadar) üzerinde olan 6.391,17 lira olan açlık sınırı idi. ²¹

¹⁹ Irgat’ın yuvarlayarak verdiği rakamlara göre, genel örgütlenme düzeyi % 14,48’dir.

Makalenin sonundaki Çizelgede görüldüğü gibi, 28 Ocak 2022’de Resmî Gazete’de yayınlanan toplam işçi ve sendikalı işçi istatistiklerine göre ise, bu oran % 14,32’dir.

22 Temmuz 2022 istatistiklerinde ise, sendika üyesi işçi sayılarının konfederasyonlara göre dağılımı verilmemiştir nedense.

Türk-İş üyesi sendikalarda örgütlenmiş sendikalı işçi oranı ise, % 7,93’tür. Başka deyişle, sendikalı işçilerin yarısından çoğu (% 55,4), Türk-İş çatısı altında örgütlüdür.

Dolayısıyla Bakan Bilgin’in verdiği oran, ÇSG Bakanlığı’nın yayınladığından daha düşüktür. Bu farkın, iyimser bir yaklaşımla, resmî istatistiklerin yayınlandığı tarih ile açıklamanın yapıldığı tarih arasında beş aylık bir zaman diliminin bulunmasıdır.

Demek ki, çok düşük olan sendikalaşma düzeyi, Bakan Bilgin döneminde daha da gerilemiştir?

²⁰ “Asgari Ücret Tespit Komisyonu Ara Zam İçin İkinci Kez Toplandı”, <https://www.turkis.org.tr/asgari-ucret-tespit-komisyonu-ara-zam-icin-ikinci-kez-toplandi/>

Ayrıca bkz. “Asgari ücrete ek zam için ikinci toplantı sona erdi: Artış oranı ne olacak?”, *BirGün*, 30.06.2022 15:51, <https://www.birgun.net/haber/asgari-ucrete-ek-zam-icin-ikinci-toplanti-sona-erdi-artis-orani-ne-olacak-393872>;

“Asgari ücrette işçi teklifini yaptı: 6 bin 391 lira”, Yayınlanma: 19:38 – *Sözcü*, 30 Haziran 2022; <https://www.sozcu.com.tr/2022/ekonomi/asgari-ucrette-isci-teklifini-yapti-6-bin-391-lira-7224214/>.

²¹ <https://www.turkis.org.tr/haziran-aclik-yoksulluk-siniri/>, 28 Haziran 2022, AÇLIK & YOKSULLUK, ARŞİV.

Irgat, video kaydı da bulunan ve Makale 4 / c’de kendi cümleleriyle aktaracağım bu açıklamayı, toplantı sonrasında yaptı. Yazılı basında ise şöyle yer aldı:

“6 bin 391 lira açlık sınırını ifade ettik... Enflasyon oranlarını ortaya koyduk. İnsanca yaşayabilecek bir ücreti insanların hak ettiğini ifade ettik.

Bugün itibariyle 15 milyon 200 bin çalışan var. Bunların 2 milyon 200 bini örgütlü. İnsanca yaşayabileceğimiz bir ücreti ifade ettik.

Geldiğimiz noktada işverenlerin istekleri oldu. **6.391 lira açlık sınırını ifade ettik, bunun altında kalmamız dedik.** Enflasyon oranlarını ifade ettik, **yarınki toplantımızda bunları görüşeceğiz. Toplantı olması gerekiyor çünkü son toplantı olması gerekiyor.”**²²

Irgat’ın açıkladığı “açlık sınırı” rakamının, Türk-İş Genel Başkanı Atalay’ın saptanacak zamlı asgari ücretin “istediğinin altında kalmaması için açıklamaktan kaçındığı” rakam olduğunu anımsatmak isterim.

Ne yazık ki Ergün Atalay haklı çıktı! Çünkü bu kez, zamlı asgari ücret, Türk-İş’in son gün açıkladığı (?), aslında bir alt sınır olması gereken açlık sınırının altında kaldı. Yılın ikinci yarısı için, yeni bir “tarihi” artış daha sağlanmadı. Yılın sonunun, yani 2023 yılında uygulanmak üzere Aralık 2022’de saptanacak asgari ücretinin beklenmesi istendi.

5. Sonuç: Saptamalarım ve Sorularım

Yazılı basındaki açıklamalar, 30 Haziran’daki ikinci toplantı konusunda şu **saptamalara** olanak veriyor:

- 1) İlk toplantıda söylenmediği anlaşılan rakam, Türk-İş’in açıkladığı “açlık sınırı” rakamıdır ve Irgat söylemiştir.
- 2) Ne var ki 6.391 liranın, niteliği ve tanımı gereği, zamlı asgari ücretin “alt sınırı” olması gerekse de, Irgat bunu açıkça belirtmiş değildir. Ama, utangaç bir dille, alt sınır amacıyla söylendiği, örtük biçimde önerildiği düşünülebilir.
- 3) ÇSG Bakanı Bilgin ilk toplantıda, “yarın” diyerek bu ikinci toplantıda sonuçlanacağını umut etmiş ise de, toplantı zamlı asgari ücret kararı alınmasıyla noktalanmış değildir. Bu beklenmeyen bir sonuçtur, çünkü Irgat’ın bir toplantı daha yapılması gerektiğini belirtmek için söylediği “yarın”, ikinci toplantının ertesi günü, yani Cumhurbaşkanı’nın kararı açıklamasının planlandığı 1 Temmuz’dur!
- 4) Kesin kararın alınacağı bu “son” toplantının yapılması, yasa gereğidir. Çünkü kararı, yetkili özne olarak ancak Komisyon alabilir. Dolayısıyla, üçüncü toplantı yasal bir zorunluluktur.
- 5) Üçüncü toplantı yapılmazsa, hukuksal süreç kesin ve son karar alınmaksızın sona ermiş olacaktır.

Bu sorun, son derece önemlidir. Çünkü 2022’nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücretin belirlenmesi sürecinin bu aşaması, asgari ücret kurumunun öncekilerden çok daha ağır ve çarpıcı biçimde büyük yara aldığı bir aşamadır. Çünkü bu sonuç, Komisyon’un “fiilen lağvedilmesi” olgusunun tescil edilmiş olması demektir.

Açlık sınırı, yani dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken **aylık gıda harcaması** tutarındır.

²² cumhuriyet.com.tr, 30 Haziran 2022 Perşembe, 18:52; https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/asgari-ucret-ne-kadar-olacak-iste-toplantinin-ardindan-dillendirilen-ilk-rakam-1953119?utm_medium=Slider%20Haber&utm_source=Cumhuriyet%20Anasayfa&utm_campaign=Slider%20Haber

Dolayısıyla, Cumhurbaşkanı'nın 1 Temmuz'da 5.500 lira olarak açıkladığı asgari ücret kararı konusunda, makalenin izleyen son bölümünde ele alıp tartışacağım şu **soruların** yanıtları araştırılmalı ve özellikle Komisyon üyelerince verilmelidir:

- **Açıklanan karar, Komisyon kararı mıdır?**
- Komisyon kararı ise, üçüncü toplantı ne zaman ve nerede toplanmıştır?
- Komisyon, Ankara'dan, kararın açıklandığı İstanbul'a mı taşınmıştır?
- Komisyon, üçüncü toplantının İstanbul'da yapılması için karar almış mıdır?
- Komisyon İstanbul'da toplandıysa, toplantıya üç kanadın her birinden kaç üye katılmıştır?
- Eğer yapıldıysa, toplantı konusunda açıklama yapılmış, basına bilgi verilmiş midir?
- Çalışma Bakanı, birinci ve ikinci toplantılarda olduğu gibi, bu toplantıya da Başkanlık yapmış mıdır?
- Komisyon'un yasal Başkanı, İstanbul toplantısına katılmış mıdır?

Bu soruların yanıtları için, bir kez daha şu anımsatmayı yapmak isterim: Komisyon'un toplantı ve karar yeter sayıları, en az 10'dur. Üçüncü toplantı Ankara'da yapılmadığına ve ikinci toplantıda buna ilişkin bir karar alınmadığına göre, 15 Komisyon üyesinden en az 10'unun (yani üçte ikisinin) İstanbul'a gitmiş, toplantıya katılmış ve aylık 5.500 lira (günlük 215,70 lira) için olumlu oy kullanmış olması gerekir. Öte yandan, Resmî Gazete'de kararın “*oybirliğiyle*” alındığı belirtildiğine göre, 15 Komisyon üyesinden en az 10'unun üçüncü toplantıya katılmış ve 10'unun da olumlu oy kullanmış olması gerekir.

Kuşkusuz, toplantı yetersayısının sağlanması pek de zor değildir. Devlet kanadının 5 üyesinin yanı sıra, işçi ve işveren kanatlarından toplam 5 üyenin daha bulunması yeterlidir!

Haziran toplantıları sürecinin üçüncü ve son makalesinde, sıraladığım soruların yanıtları için, bazı yinelemeler pahasına da olsa, Nazmi Irgat'ın “tarihsel” açıklamalarını “genel” yönleri ve özellikle “üçüncü toplantı” sorunu açılarından daha geniş biçimde ele alacağım.²³

---

²³ Bu ve başka soruları, daha da ayrıntılı biçimde kaleme aldığım mektupları, yanıtlamaları ricasıyla AÜT Komisyonu'nun işçi kanadı üyeleri ile işveren kanadı üyesi Yönetim Kurulu Başkanı'na gönderdiğimi, daha önce açıklamıştım.

İlk “bireysel” mektuplar 21, 22 ve 28 Temmuz 2022, ikinci “ortak” mektup ise 14 Eylül 2022 tarihli idi.

İzleyen günlerde ve hatta aylarda, hiçbirine yanıt verilmedi.

Mektupları yayımlayacağımı, Haziran sürecinin 11 Kasım 2022'de yayınlanan ilk makalesinde (4 / a) belirtmiştim.

Tümünü, Haziran sürecinin üçüncü ve son makalesini (4 / c) izleyen günlerde yayımlayacağım.

Çizelge

Toplam İşçi ve Sendika Üyesi İşçi Sayıları (Ocak ve Temmuz 2022)

Konfederasyonlar	Üye Sayıları Ocak ve Temmuz	Sendika Üyelerine Göre %	Toplam İşçi Sayısına Göre %
Türk-İş	1.213.439	55,41	7,93
Hak-İş	727.187	33,21	4,75
DİSK	212.593	9,70	1,39
Diğer ve Bağımsız	36.426	1,66	0,23
Toplam Sendika Üyesi Sayıları	Ocak: 2.189.645 Temmuz: 2.280.285	100,00 -	14,32 -
Toplam İşçi Sayısı	Ocak: 15.294.362 Temmuz: 15.987.428	14,32 -	14,26
Sendikasız İşçi Sayıları	Ocak: 13.104.717 Temmuz: 13.707.143	14,32 -	14,26

Kaynaklar: 28 Ocak ve 22 Temmuz 2022 tarihli Resmî Gazeteler.

Açıklamalar:

- 1) Temmuz istatistiklerinde, sendika üyesi işçilerin konfederasyonlara göre dağılımı verilmemiştir.
- 2) Ocak ve Temmuz istatistiklerine göre, sendikasız işçi oranları, sırasıyla % 85,68 ve % 85,74'tür.
- 3) Böylece, Ocak ve Temmuz arasındaki altı aylık dönemde, sendika üyesi olmayan işçilerin sayısı 602.426 kişi daha artmış, örgütsüzlük büyümüştür.
- 4) Sendika üyesi olan asgari ücretli işçilerin tam sayısı ve konfederasyonlara dağılımı konularında, erişebildiğim yayınlarda istatistiksel bilgiler yoktur. Türk-İş yöneticileri de, yaklaşık sayılar vermekle yetinmiştir.